

Nr B 53

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande med statsmedel av den å svensk sjöfart och handel vid passage av Suezkanalen utgående tilläggsavgiften till täckande av Förenta Nationernas kostnader för kanalens röjning; given Stockholms slott den 24 oktober 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förenta Nationernas generalförsamling antog den 14 december 1957 en resolution, vari godkändes ett av Förenta Nationernas generalsekreterare framlagt förslag, att Förenta Nationernas kostnader för Suez-kanalens röjning skulle täckas genom att en tilläggsavgift på 3 % av den ordinarie kanalavgiften uttoges av sjöfart och handel vid passage av Suez-kanalen.

I propositionen föreslås, att riksdagen måtte dels godkänna ett med Förenta Nationernas generalsekreterare träffat arrangemang om avräkning från och med den 15 september 1958 av de på svensk sjöfart och handel fallande tilläggsavgifterna mot visst svenskt tillgodohavande hos Förenta Nationerna, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att överföra härigenom uppkommen förlust till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Utdrag ur protokollet över utrikesdepartementsärenden hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet å Stockholms slott den 24 oktober 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför t.f. chefen för utrikesdepartementet, statsrådet Kling, följande.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition den 1 februari 1957 (nr 58) medgav riksdagen, att ett räntefritt belopp av 4 miljoner kronor skulle få tillhandahållas Förenta Nationerna såsom bidrag till utlägg för igångsättandet av Förenta Nationernas röjningsarbete i Suezkanalen, och anvisade i samband härmed ett investeringsanslag på samma belopp till *Utlägg för Förenta Nationernas kostnader för röjning av Suezkanalen* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 under fonden för förslag till statsverket.

I propositionen i fråga lämnades en närmare redogörelse för bakgrunden till det uppkomna behovet av röjning av Suezkanalen och för den förfrågan, som FN:s generalsekreterare i anledning härav riktat till regeringarna i ett antal länder, däribland Sverige, om möjligheten att förskottsvis erhålla bidrag till arbetets igångsättande. Det upplystes, att kostnaderna för röjningen beräknats till mellan 12 och 15 miljoner dollar.

Förutom Sverige bidrog följande länder till täckandet av de med röjningen förenade utgifterna: Amerikas Förenta Stater, Australien, Canada, Ceylon, Danmark, Italien, Liberia, Nederländerna, Norge och Förbundsrepubliken Tyskland.

FN:s röjningsarbete tog sin början vid årsskiftet 1956/57 och ledde, trots arbetets betydande omfattning, till att kanalen kunde öppnas för ordinär trafik redan den 10 april 1957.

De totala röjningskostnaderna visade sig mindre än väntat och uppgick till 8 376 042: 87 dollar. De totala, förskottsvis lämnade bidragen hade belöpt sig till 11 227 543: 23 dollar. Största delen av det överskjutande bidragsbeloppet återbetalades i början av år 1958 till långivarländerna i proportion till deras bidrag. På sitt mot 4 miljoner kronor svarande bidrag av 772 201 dollar erhöll Sverige sålunda åter 192 578: 21 dollar, vars motvärde i svenskt myntslag, 997 555: 13 kronor, såsom kapitalåterbetalning tillgodoförts fonden för förslag till statsverket. Av det från svensk sida lämnade bidraget skulle följaktligen återstå oguldet 579 622: 79 dollar eller i runt tal 3 miljoner kronor.

Vid den tidpunkt, då bidragen ställdes till FN:s disposition hade det av olika skäl ännu icke varit möjligt att lösa frågan, hur medel skulle uppböras för den slutliga finansieringen av röjningsarbetet. Vid diskussioner, som vid mitten av år 1957 fördes mellan de närmast berörda länderna om finansieringssättet, konstaterades betydande anslutning till tanken, att ifrågakostnader skulle bäras av dem, som framför allt drog nytta av kanalen. Kanalens blockering genom krigshandlingar kunde likställas med skador orsakade av naturkatastrofer, sabotage eller dylikt, vilka skador normalt icke kunde ersättas på annat sätt än inom ramen för kanalförvaltningens ordinarie budget eller genom en tilläggsbudget innebärande upptagande av en särskild avgift för detta speciella ändamål. Därigenom skulle kostnaderna för tillhandahållandet av den tjänst, som kanalens öppethållande utgör, bäras av dem, som drager nytta av denna tjänst, det vill säga i första hand av sjöfarten och handeln och i sista hand — genom inverkan på priset på varor och tjänster — av de slutliga konsumenterna.

I enlighet med det resultat, som förenämnda diskussioner lett till, föreslog FN:s generalsekreterare i en rapport den 1 november 1957 till generalförsamlingen, att återbetalning av lånen skulle ske genom att en frivillig tilläggsavgift på 3 % av den ordinarie kanalavgiften uttoges av sjöfarten vid passage av kanalen. Denna tilläggsavgift skulle inbetalas till FN:s sekretariat, som därefter skulle återgälda bidragen allt eftersom medel genom tilläggsavgiften inflöt.

Vid behandlingen av generalsekreterarens rapport i generalförsamlingen antogs den 14 december 1957 en resolution, enligt vilken generalsekreterarens förslag om en tilläggsavgift godkändes. Förslaget antogs med 54 röster mot 0, medan 19 medlemsstater nedlade sina röster (Sovjetunionen och övriga öststater ävensom Burma, Ceylon, Egypten, Etiopien, Irak, Israel, Jordan, Malajiska Förbundet och Sudan). Sverige röstade för resolutionen, då densamma syntes erbjuda den rimligaste och ändamålsenligaste lösningen.

Enligt resolutionen uppdrogs åt FN:s generalsekreterare att träffa de närmare föranstaltningarna för tilläggsavgiftens uttagande. Efter konsultationer med de närmast berörda staterna framlades en teknisk plan, som i huvudsak går ut på att tilläggsavgiften betalas av de juridiska eller fysiska personer, som har att erlagga den ordinarie avgiften, eller av dessas agenter. Detta innebär, att avgiften betalas av redaren i det fall, då ett fartyg befraktas för en eller flera i befraktningsavtalet angivna resor (resebefraktning), inbegripet linjetrafik, och av befraktaren i det fall, då ett fartyg befraktats för viss tid (tidsbefraktning). Enligt avtal mellan FN:s generalsekreterare och Banque de la Société Générale de Belgique, Bryssel, är banken FN:s ombud för avgiftens uppbörande. Det har beräknats, att det av FN för Suezkanalens röjning utlagda beloppet med tillämpning av detta system skulle kunna vara återbetalt tre år efter planens ikraftträdande. Planen började tillämpas den 15 september 1958.

Fortlöpande kontakt har i spörsmålet upprätthållits mellan utrikesdepar-

tementet och den svenska rederinäringsen. Under intryck bl. a. av den försämrade sjöfartskonjunkturen, som väntades omöjliggöra övervältring av tilläggsavgiften genom frakthöjning, yppades under de första månaderna av år 1958 från såväl svenskt som utländskt redarehåll opposition mot den planerade ordningen för röjningskostnadernas täckande i den mån tilläggsavgiften skulle åvila redaren. Frågan behandlades vid internationella sjöfartskammarens sammanträde i London den 16 april 1958, varvid de brittiska representanterna vid mötet fasthöll sin tidigare gentemot brittiska regeringen hävdade ståndpunkt att vägra erlægga tilläggsavgiften, därest de icke erhöi gottgörelse av statsmedel. Kammaren antog en resolution, vari rederinäringsen gav uttryck för sitt bestämda avståndstagande från att en avgift av detta slag pålades sjöfarten ensam men ansåg sig kunna rekommendera sina medlemmar att erlægga avgiften under förutsättning av att densamma ersattes av vederbörande regering.

I det inträdda läget såg sig brittiska regeringen i maj 1958 föranledd att deklarerera, att den komme att av statsmedel ersätta brittiska redare och befraktare deras kostnader för tilläggsavgiften. En förutsättning härför var emellertid, att andra berörda stater träffade sådana föranstaltningar, som för deras vidkommande möjliggjorde planens genomförande.

Storbritanniens beslut har därefter följts av en rad andra länder, främst Amerikas Förenta Stater, Danmark, Frankrike, Italien, Nederländerna, Norge och Förbundsrepubliken Tyskland.

Vad beträffar tekniken för statsmakternas övertagande av det slutliga ansvaret för tilläggsavgiftens erläggande har endera av två vägar valts: medan brittiska, danska och franska redare och befraktare betalar avgiften och därefter erhåller gottgörelse av sina respektive regeringar, har Amerikas Förenta Stater, Italien, Nederländerna, Norge och Förbundsrepubliken Tyskland ansett sig böra ordna saken så, att de på dessa länders sjöfart och handel fallande tilläggsavgifterna avräknas på de förskottsvis lämnade bidrag, som länderna i fråga ställt till FN:s disposition.

I överensstämmelse med den rederinäringsens ståndpunkt, som kommit till uttryck vid internationella sjöfartskammarens förenämnda sammanträde, har Sveriges Redareförening förklarat sig beredd, under förutsättning att de svenska myndigheterna åtager sig att gottgöra de svenska redarierna alla eventuella utlägg, att under den tidsperiod, som ett dylikt åtagande gäller, till sina medlemmar rekommendera en inkassering av kostnaderna för kanalröjningen i huvudsaklig överensstämmelse med den tidigare berörda planen.

Departementschefen

Svenska regeringen har liksom regeringarna i andra sjöfartsländer icke funnit det vara en framkomlig väg att genom lagstiftning ålägga representanterna för sjöfarten och handeln att erlægga tilläggsavgiften. Sedan andra länders redare och tidsbefraktare såsom nämnts befriats från det slutliga

betalningsansvaret för denna tilläggsavgift, synes det heller icke rimligt ifrågasätta, att endast svensk sjöfart och handel skulle belastas med avgiften.

I betraktande härav och med hänsyn till intresset att förverkliga den även av Sverige biträdda FN-resolutionen har regeringen i förhållande till FN:s generalsekreterare förklarat sig beredd att medverka till att den förutsedda anordningen med en tilläggsavgift genomföres. I valet mellan de i det föregående berörda båda sätten för övertagandet av det slutliga ansvaret för tilläggsavgiftens erläggande har det från svensk sida ansetts mest praktiskt att tillämpa den senare av dessa, d. v. s. att låta de på svensk sjöfart och handel fallande tilläggsavgifterna avräknas å det tillgodohavande hos FN, som Sverige äger till följd av sitt förskottsvis lämnade bidrag till täckande av kostnaderna för Suezkanalens röjning. Regeringen har följaktligen med FN:s generalsekreterare träffat ett arrangemang av innebörd, att dessa avgifter fr. o. m. den 15 september 1958 tills vidare avräknas å det svenska tillgodohavandet hos FN. Såsom förutsättningar för arrangemanget har från svensk sida angivits, att systemet med den 3 % tilläggsavgiften vinner allmän anslutning från övriga berörda länders sida och att riksdagens bifall till överenskommelsen erhålles. Intill dess meddelande om dylikt bifall lämnats FN:s generalsekreterare, får icke någon för Sverige bindande avräkning innebärande minskning av den svenska fordran på FN företagas.

Om arrangemanget har Sveriges Redareförening underrättats.

Såsom i det föregående nämnts avses tilläggsavgiften skola erläggas av redare i de fall, då fartyget befraktas för en eller flera i befraktningsavtalet angivna resor (resebefraktning), inbegripet linjetrafik, och av befraktaren i de fall, då fartyget befraktats för viss tid (tidsbefraktning). Verkställda beräkningar ger vid handen, att trafiken genom Suezkanalen med svenska fartyg under förutsättning av en fortsatt jämn utveckling torde komma att under de närmaste åren uppgå till mellan 4 och 5 miljoner nettoregisterton årligen. Härav kommer mellan 75 och 85 % att utgöras av tanktonnage, som till mer än nio tiondelar är tidsbefraktat, till största delen av amerikanska och brittiska bolag. Sedan det tidsbefraktade tanktonnaget borträknats, skulle således det svenska resebefraktade tonnaget utgöras av dels högst 1,25 miljoner nettoton torrlastfartyg, dels högst 0,4 miljoner nettoton tankfartyg, sammanlagt högst 1,65 miljoner nettoton.

Det av svenska företag eller medborgare tidsbefraktade tonnaget är svårare att till sin storleksordning uppskatta. Som en högsta siffra härvidlag torde i detta sammanhang dock 1 miljon nettoton årligen kunna användas.

Med utgångspunkt från förestående siffror har summan av de tilläggsavgifter, som under den förutsedda treårsperioden för täckande av kostnaderna för Suezkanalens röjning kan komma att falla på svensk sjöfart och handel, synnerligen approximativt uppskattats till omkring 1 miljon kronor.

Det har tidigare nämnts, att det av Sverige lämnade bidraget för igångsättandet av FN:s röjningsarbete i Suezkanalen uppgått till 4 miljoner kronor. Härav har i det närmaste 1 miljon kronor redan återbetalats. Av åter-

stående 3 miljoner kronor skulle, enligt vad nyss sagts, ungefär 1 miljon kronor åtgå för tilläggsavgiftens erläggande. Det kan således beräknas, att Sverige i sinom tid kommer att erhålla ytterligare omkring 2 miljoner kronor i återbetalning från FN.

Kostnaderna för tilläggsavgifterna torde få avräknas mot det tillgodohavande å omkring 3 miljoner kronor, som Sverige på sätt förut angivits äger hos FN. Sedan slutlig avräkning ingått från FN:s generalsekreterare, torde den uppkomna förlusten böra överföras från fonden för förslag till statsverket till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster för avskrivning.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna det med FN:s generalsekreterare träffade arrangemanget om avräkning från och med den 15 september 1958 av de på svensk sjöfart och handel fallande tilläggsavgifterna mot det tillgodohavande hos FN, som Sverige alltjämt äger till följd av sitt förskottsvis lämnade bidrag till täckande av kostnaderna för Suezkanalens röjning.

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att överföra härigenom uppkommen förlust från fonden för förslag till statsverket till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster för avskrivning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Forsse